

ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

Л. В. Канішевська

Інститут проблем виховання НАПН України

Проблема формування безпечної поведінки підлітків у цифровому просторі набуває особливої актуальності. Для сучасних підлітків цифровий простір є звичайним життєвим простором, способом їх пізнання і навчання.

Водночас цифровий простір є територією ризиків.

Питання безпеки дітей в інтернеті тематизовано у наукових розвідках (І. Бега, С. Болтівця, Н. Бугайової, В. Кременя, І. Литовченка, С. Максименка Л. Найдьонової, Г. Петрушко, С. Сисоєвої, М.-Л. Чепи, О. Черних та ін.).

У підліткову віці інтенсивно формуються світоглядні установки та системи оціночних суджень.

Науковці І. Литовчено, С. Максименко, С. Болтівець, М.-Л. Чепи, Н. Бугайова зазначають, що зміни в поведінці підлітка викликані гормональною перебудовою організму та психологічними змінами, прагненням до самопізнання, самоствердження; основну зацікавленість викликають інтернет ресурси, що дають можливість підліткові спілкуватися з реальними та віртуальними знайомими, а також розвивальні й навчальні мережі [4].

Безпечна поведінка в цифровому просторі – сукупність дій особистості під час користування інтернетом, що сприяють задоволенню потреб і водночас запобігають можливості завдання збитків, заподіяних фізичному, психологічному, моральному, соціальному благополуччю самої дитини, інших людей [6, с. 7].

Онлайн-ризиків поділяються на п'ять типів: комунікативні, контентні, споживчі, технічні, інтернет-залежність.

Комунікативні ризики виникають у процесі спілкування та взаємодії людей в інтернеті. До комунікативних ризиків відносяться: кібербулінг, кібергрумінг, небажані знайомства в мережі, рекрутинг та небезпечні

спільноти тощо. З подібними ризиками можна зіткнутися під час спілкування в онлайн-месенджерах, соціальній мережі, блогах, на сайтах знайомств, форумах та інших ресурсах. Велике занепокоєння викликає розповсюдження ризиків, пов'язаних із залученням неповнолітніх у небезпечні групи. Це насамперед так звані «групи смерті», які залучають дітей та підлітків до виконання небезпечних завдань, що призводить зрештою до суїциду.

Контентні ризики виникають під час зіткнення з протизаконною, неетичною шкідливою інформацією в мережі. Це матеріали (тексти, аудіо- і відеофайли, посилання на сторонні ресурси, що містять сцени насильства, агресії, еротики та порнографії, нецензурну лексику, інформацію, що розпалює расову ненависть, пропаганду анорексії та булімії, суїциду, азартних ігор, наркотичних речовин тощо [5, с. 130–133].

Споживчі ризики виникають у процесі придбання товарів та послуг. До них відносяться: ризик придбання товару низької якості, підроблення контрафактної та фальсифікованої продукції, утрата грошових коштів без придбання товару чи послуги; розкрадання персональної інформації з метою шахрайства.

Технічні ризики виникають у процесі використання та пошкодження програмового забезпечення комп'ютера, викрадання або порушення конфіденційності персональної інформації, яке відбувається завдяки вірусам, шпигунським програмам, необдуманому висвітленню власної конфіденційної інформації.

Інтернет-залежність – непереборна тяга до надмірного використання інтернету. У шкільному середовищі виявляється у формі захоплення відеоіграми (геймінг), нав'язливої потреби до спілкування в чатах, цілодобового переглядання фільмів і серіалів у мережі тощо [7, с. 237–244].

Найсерйознішою проблемою для підлітків є зіткнення з комунікативними ризиками (в порівнянні з іншими видами онлайн-ризиків), оскільки частіше завдає їм відчутної шкоди. Як правило, підлітки стикаються

з негативним контентом завдяки: прояву інтересу до цього виду інформації; отримання посилань від онлайн друзів, рекламним банерам тощо.

Шляхами мінімізації ризиків цифрового простору для здоров'я підлітків є:

- інформування підлітків та їхніх батьків щодо ризиків інтернет-простору для здоров'я;

- розвиток у підлітків критичного мислення, що уможлиблює здійснення ними перевірки джерел інформації;

- підвищення рівнів цифрової компетентності педагогів.

Запровадження освітніх курсів: «Виховні можливості цифрового простору», «Основи медіаграмотності та критичного мислення як складової цифрової компетентності», «Плюси і мінуси інтернет-колаборації» [3, с. 11];

- співпраця педагогів з іншими фахівцями, зокрема психологами, психотерапевтами, медиками, здатними надати своєчасну кваліфіковану допомогу підліткові, його батькам;

- розвиток у підлітків емпатії; навичок спілкування з однолітками та батьками: самопрезентації, уміння працювати в команді, ефективна комунікація;

- інформування батьків про способи розширення можливостей дозвілля підлітків [1, с. 30];

- формування цифрової культури батьків, що передбачає не тільки належний технічний рівень користування батьками комп'ютерною технікою, інтернетом, а й відповідні їхні знання про інформаційні технології й використання освітніх платформ [2, с. 15].

Усе це стане основою для безпечної поведінки підлітків у цифровому просторі.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблем. Подальші наукові пошуки можуть бути спрямовані на розроблення науково-методичного супроводу виховання дітей та молоді у цифровому просторі.

Список використаних джерел

1. Виховання дітей та молоді у цифровому просторі: посібник / [Журба К. О., Канішевська Л. В., Малиношевський Р. В., Харченко Н. В., Федоренко С. В.]. Київ, 2022. 124 с.
2. Канішевська Л., Шахрай В. [Особливості виховання в школі і сім'ї в умовах цифровізації](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4(9)-144-155). *Перспективи та інновації науки*. 2022. № 4 (9). С. 144-155. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4\(9\)-144-155](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4(9)-144-155)
3. Кремень В. Г., Сисоєва С. О., Бех І. Д., Вознесенська О. Л., Гавриш, Н. В., Гончар Л. В., Журба К. О., Ільїн В. В., Канішевська Л. В., Кириченко В. І., Комаровська О. А., Корнієнко А. В., Куниця Т. Ю., Курбатов С. В., Литовченко О. В., Малиношевський Р. В., Мачуський В. В., Найдьонова Л. А., Рейпольська О. Д., Толочко С. В., Федорченко Т. Є., Харченко Н. В., Чаплінська Ю. С., Шахрай В. М. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2022, Вип. 4. № 2, С. 1-30. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4206>
4. Литовченко І. В., Максименко С. Д., Болтівець С. І., Чепань М.-Л. А., Бугайова Н. М. Діти в Інтернеті: Як навчити безпеці у віртуальному світі. Посібник для батьків. Київ : Видавництво: ТОВ «Видавничий будинок «Аванпост»-Прим, 2010. 48 с.
5. Олексин О. І. Кібер (не)безпека. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2020. 176 с.
6. Черних О. Керівництво із соціально-педагогічного супроводу формування безпечної поведінки підлітків в Інтернеті : навчально-методичний посібник. Київ : ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ». 2017. 104 с.
7. Young K. S. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber Psychology and Behavior*. 1998, V. 1., P. 237-244.

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАСОБАМИ МУЗИКОТЕРАПІЇ

С. В. Ковальова

КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»

“Як гімнастика випрямляє тіло, так музика випрямляє душу”

Платон

Сучасне життя під в умовах війни закономірно посилює психолого-педагогічний інтерес до питань психологічної підтримки, емоційної стабільності та стійкості кожної людини. Все це вимагає досвіду психологічної підтримки, допомоги фахівців професій підтримки: соціальних працівників, лікарів, психологів, реабілітологів, клінічних психологів тощо. Психологічна підтримка передбачає психологічну допомогу особистості в складних життєвих обставинах, ситуаціях, сприяє налагодженню життя та